

MRSA

hos häst, hund och katt

Rekommendationer för handläggning

Citera gärna Socialstyrelsens rapporter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd för att använda dem.

ISBN 978-91-86585-79-2
Artikelnr 2011-1-8

Publicerad www.socialstyrelsen.se, januari 2011

Förord

Antibiotikaresistens är ett snabbt växande folkhälsoproblem och till del handlar det om zoonoser, dvs smittor som överförs mellan människor och djur. En sådan zoonos är meticillinresistenta *Staphylococcus aureus* (MRSA).

Länge sågs MRSA som ett problem hos människor inom hälso- och sjukvård, men antalet fall av samhällsförvärd MRSA är nu betydligt fler än de som i Sverige får en vårdrelaterad MRSA-smitta. Sedan 2000 är MRSA en allmänfarlig sjukdom enligt smittskyddslagen. Samtidigt har sedan början av 2000-talet internationellt skett en ökning av antalet rapporterade MRSA-fall hos djur och sedan 2008 är det i Sverige anmälningspliktigt med fynd av MRSA även hos alla djurslag.

Flertalet isolat från hundar och katter har tillhört samma MRSA-typer som är vanliga hos människor i Sverige och det ses som troligt att dessa sällskapsdjur vanligen smittats genom nära kontakt med människor. MRSA är således en kontaktsmitta och zoonos, med risk för smittspridning mellan människor och djur. För att möta detta hot krävs ett mångsidigt samarbete.

År 2007 presenterade Socialstyrelsen för Zoonosrådet ett utkast till ett dokument kring MRSA hos sällskapsdjur. Efter diskussioner inom Zoonosrådet har därefter, med Socialstyrelsen som sammankallade, en tvärsektorieell arbetsgrupp tagit fram dessa rekommendationer för handläggning av MRSA hos häst, hund och katt.

Gruppen har bestått av representanter för Statens jordbruksverk (Kinfe Girma och Christina Thörn), Arbetsmiljöverket (Gudrun Skoglund), Strama VL/Statens veterinärmedicinska anstalt (Christina Greko och Ulrika Windahl), Strama/SMI (Johan Struwe), Smittskyddsläkarföreningen (Ingegerd Hökeberg), samt Socialstyrelsen (Åsa Ahlgren, Ingrid Nilsson och Inger AvRosen).

Som framgår av dessa rekommendationer har flera myndigheter, liksom intresse- och branschorganisationer, engagerat sig i frågor kring god vårdhygienisk arbetsmiljöpraxis - förutom den för folkhälsan centrala uppgiften att optimera all användning av antibiotika, inom såväl human- som veterinärmedicin.

Rekommendation för att förebygga spridning av MRSA är en del av ett brett upplagt arbete för att motverka uppkomst och spridning av antibiotikaresistens. Rekommendationen är till för att underlätta samverkan mellan olika myndigheter och på så sätt minska spridningen i samhället av MRSA genom att begränsa spridningen mellan djur och människor.

Anders Tegnell
Avdelningschef
Socialstyrelsen

Innehåll

<i>Förord</i>	3
<i>Sammanfattning</i>	7
<i>Bakgrund</i>	8
<i>Begrepp</i>	10
<i>Förebyggande åtgärder</i>	12
Hygien och personalskydd	12
Rationell antibiotikaanvändning	14
Lokaler, utrustning.....	14
MRSA-bärare som yrkesmässigt hanterar djur	15
<i>Laboratoriediagnostik</i>	16
Provtagning och bakteriologisk odling	16
Identifiering och konfirmering av MRSA	16
Kostnader för provtagning och smittspårning.....	17
<i>Misstänkt fall av MRSA</i>	18
<i>Konstaterat fall av MRSA</i>	19
Rapportering och hantering	19
MRSA-smitta hos djurvårdande personal	24
Sammanfattning – rekommendationer vid konstaterad MRSA hos djur	25
<i>Tillsynsansvar vid MRSA hos djur</i>	27
Arbetsmiljölagens regler och tillsynsansvar	27
Smittskyddslagens syfte och tillsynsansvar	28
Veterinär lagstiftning, syfte och tillsynsansvar	29
Tillsynsansvar enligt miljöbalken	29
<i>Referenser</i>	35
Litteraturlista.....	36
Webbplatser	36
<i>Bilaga 1 Lagstödtext i urval</i>	37
<i>Bilaga 2 Vad är ett sällskapsdjur enligt miljöbalken</i>	41

Sammanfattning

Syftet med denna rekommendation är att minska risken att människor smittas av Meticillinresistent *Staphylococcus aureus* (MRSA) genom att minska spridning mellan människa och djur. För att nå syftet krävs ett bra samarbete mellan olika aktörer inom humanmedicin, veterinärmedicin, arbetsmiljö och miljö- och hälsoskydd.

Gula stafylokocker (*Staphylococcus aureus*) är bland våra vanligaste omgivningsbakterier. De gula stafylokockerna är den vanligaste orsaken till infekterade sår och till bölder, men bakterien kan även orsaka allvarigare infektioner som blodförgiftning. MRSA-bakterier är resistent mot antibiotika som hör till gruppen betalaktamer (t.ex. penicilliner).

Tidigare sågs MRSA som en sjukhussjuka, men nu sprids MRSA framför allt ute i samhället. MRSA sprids även mellan djur samt mellan människor och djur. Att begränsa förekomsten hos djur och motverka spridningen mellan djur och människor är en viktig del av arbetet för att minska spridningen av MRSA i samhället.

En förutsättning för att minska smittspridningen mellan djur och människor är att myndigheter som jobbar med smittskydd samverkar och samarbetar med varandra. Samtidigt omfattas utbrottshantering vid MRSA, som drabbar både djur och människor, av flera olika lagstiftningar. För människor gäller bl.a. smittskyddslagstiftningen och Arbetsmiljölagen, för djur bl.a. behörighetslagen och lagen om provtagning på djur m.m., och för objekt/saker och sällskapsdjur gäller miljöbalken.

Då de olika myndigheterna arbetar enligt olika metoder och lagstiftning kan det vara svårt att tydligt se de olika ansvarsområdena och områden där man måste samverka för att lösa problemet. Ett mål för rekommendationerna är att klargöra dessa områden, för att underlätta samarbete och därmed minska smittspridningen.

Dokumentet ingår i en serie med andra MRSA dokument som Socialstyrelsen och Smittskyddsinstitutet tagit fram.

Bakgrund

Meticillinresistenta *Staphylococcus aureus* (MRSA) är resistenta mot antibiotika som hör till gruppen betalaktamer (t.ex. penicilliner). MRSA kan aldrig behandlas med vad som i Sverige fortfarande är förstahandsmedel mot infektioner orsakade av *S. aureus*. I de fall MRSA är multiresistent finns få eller, i värsta fall, inga antibiotika alls att tillgå.

Generellt innebär MRSA-infektioner hos människa mer komplicerade vårdförlopp, avancerat antibiotikaval och allt större svårigheter att behandla utifrån kliniska symtom med risker för patientsäkerheten. Det resulterar i längre vårdtider och sjukvårdskostnader för behandling av MRSA-infektioner är flerfaldt högre än för behandling av patienter infekterade med meticillinkänslig stam av *S. aureus*. Ett förändrat terapimönster medför också en risk för ytterligare försämring av resistensutvecklingen.

I Sverige klassas infektion hos människa med MRSA som allmänfarlig sjukdom enligt smittskyddslagen (SFS 2004:168) [1]. Det gäller både infektioner som ger symtom och bärarskap utan symtom. Stora ansträngningar görs för att begränsa spridning av MRSA i svensk sjukvård. Andelen MRSA av totalantalet *S. aureus* i blododlingar i Norden och Nederländerna är betydligt lägre än bland människor i övriga Europa och andra delar av världen - mindre än 2%, att jämföra med omvärlden där andelen MRSA av *S. aureus* i blododlingar ofta är över 20%.

Många människor bär *S. aureus*, oftast på huden eller i näsan, utan symtom. Sådant bärarskap (kolonisering) kan föreligga under kortare eller längre tid och utgör i de flesta fall ingen risk för smittspridning. Den som har en klinisk infektion har dock ett mycket större bakterieantal och därmed ökad risk att sprida bakterien. Individuella riskfaktorer, framför allt brister i hudbarriären, ökar risken för att individen koloniserar eller får en infektion med bakterien. Även antibiotikabehandling kan öka risken. Socialstyrelsen gav under 2010 ut rekommendationer för bedömning av bärarskap och smittrisk avseende människor [2].

Länge påvisades MRSA enbart hos människor. Under senare år har det dock kommit allt fler rapporter om förekomst av MRSA hos olika djurslag i Europa och andra delar av världen. I Sverige påvisades MRSA för första gången hos hund under hösten 2006 och är sedan 2008 anmälningspliktig även hos djur [3]. Sedan dess har MRSA också påvisats hos andra djurslag i Sverige, men än så länge rör det sig om ett mycket begränsat antal fall per år.

Epidemiologin för MRSA skiljer sig för olika djurslag. Liksom hos människa kan bakterien hos djur ge kliniska symtom eller förekomma helt symptomlöst. Hos hundar och katter påvisas oftast de typer av MRSA som är vanliga inom humansjukvården i aktuell region, och människor är oftast den ursprungliga smittkällan. Hästar kan också smittas av människor, men det finns även särskilda typer av MRSA som är anpassade till djur som häst, gris och

nötkreatur och när dessa typer påvisas kommer smittan oftast direkt eller indirekt från andra djur.

Kunskapen om hur länge olika djurslag kan väntas bära MRSA efter infektion är ännu bristfällig. Hundar tycks oftast bli provtagningsnegativa efter det att den kliniska infektionen läkt av, vilket troligen förklaras av att de återkoloniserar med en annan, hundanpassad stafylokok (*S. pseudintermedius*). För hästar kan förloppet väntas bero på vilken typ av MRSA som djuret smittats av. Det vanligaste tycks vara att djuren blir provtagningsnegativa efter en tid, men även bärarskap under lång tid kan förekomma.

I många undersökningar har samma typ av MRSA påvisats hos såväl djur som människor i kontakt med djuren. Ett utbyte av MRSA sker alltså mellan djur och människor varför denna typ av infektioner hos djur måste ses ur ett folkhälsoperspektiv. Dessa rekommendationer gäller MRSA hos häst, hund och katt. Avgränsningen till dessa djurslag har gjorts eftersom syftet med djurhållningsformer, företagsformer, djursjukvårdsmiljöer och många andra faktorer väsentligt skiljer sig mellan de valda djurslagen och livsmedelsproducerande djur som gris, nötkreatur och fjäderfä. Samma lagstiftning gäller dock i viss mån även för andra djurslag.

Begrepp

MRSA

Meticillinresistent *Staphylococcus aureus*. *S. aureus* är en typ av stafylokokker som kan finnas på huden hos friska människor och djur, men som också kan orsaka infektioner (sårintektioner, ledinfektioner, blodinfektioner). Meticillinresistens innebär att stafylokokker förändrats genetiskt genom sk. *mecA*-gener. Bakterien blir då motståndskraftig (resistent) mot alla betalaktam-antibiotika och t.ex. penicilliner, och cefalosporiner blir verkningslösa. MRSA är en allmänfarlig sjukdom enligt Smittskyddslagen [1] och anmälningspliktigt enligt Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2002:16), K4 om anmälningspliktiga djursjukdomar [3].

MRSA-bärare

Ett djur som har eller har haft en symtomgivande infektion orsakad av MRSA, eller ett djur hos vilket MRSA genom provtagning påvisats vid minst ett tillfälle och där transient bärarskap inte uteslutits.

Transient (tillfälligt) bärarskap

Då MRSA påvisats i ett enstaka prov från djur som inte har symtom på infektion, eller tidigare haft infektion med positivt MRSA-prov, och som vid uppföljande kontrollprovtagning är negativ.

Djurhållare

En djurägare, dennes ställföreträdare eller en annan person som är ansvarig för djurhållningen.

Kontaktsmitta

Kontaktsmitta innebär att smitta överförs mellan en smittkälla och en mottaglig individ. Det kan ske direkt – utan mellanled – mellan en smittad och osmittad, eller indirekt, från en individ till en annan via händer, textilier eller föremål som är förorenade med smittämnen, från t.ex. blod, urin, sårsekret, eller avföring.

Näringsverksamhet/yrkesmässig verksamhet

Näringsverksamhet är sådan aktivitet som – oavsett vinstgenerering eller ej – bedrivs yrkesmässigt, d.v.s. om den som bedriver eller vidtar en eller flera av följande verksamheter eller åtgärder:

- är näringsidkare (ex i skatterättsligt hänseende)
- kallar sig företagare
- uppenbarligen bedriver verksamheten kommersiellt
- utför tjänster åt någon annan
- tar betalt

- gör något som faller under miljöbalken inom en i övrigt yrkesmässig verksamhet
- gör så i en större omfattning med viss varaktighet eller periodiskt återkommande
- har att följa yrkestrafiklagen
- inte agerar som privatperson

Objektburen smitta

Objektburen smitta är alla smittämnen som kan spridas mellan objekt och människa. Alla typer av objekt ingår i begreppet, som livsmedel (inklusive vatten), vatteninstallationer, vilda djur, skadedjur, sällskapsdjur m.m.

Olägenhet för människors hälsa

Med miljöbalkens (SFS 1989:808) [4] definition i 9 kap 3 § avses med detta begrepp ”en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig”.

Primärfall – indexfall

Inom humanmedicin är primärfall den som för in smittan i en population och indexfall är första fallet som upptäcks i ett utbrott eller en epidemi.

Inom djursmittskydd är, enligt gällande lagstiftning, primärfallet det första konstaterade fallet.

Resistens

Bakterier har eller kan utveckla motståndskraft mot bl.a. antibiotika. Sådan resistens kan vara naturlig eller förvärvad. En bakterie som har blivit resistent mot minst tre olika grupper av antibiotika kallas multiresistent

Sällskapsdjur

Med miljöbalkens definition är sällskapsdjur bl.a. hundar och katter, som hålls av privatpersoner och som hör nära samman med den enskilde och dennes bostad och som inte hålls för yrkesmässig verksamhet. Hästar betraktas inte som sällskapsdjur oavsett hur de hålls.

Utbrott

En plötslig stegring av antalet fall, eller att fler fall än förväntat inträffar under en avgränsad period.

Förebyggande åtgärder

MRSA sprids genom direkt eller indirekt kontakt och åtgärder för att aktivt förebygga spridning av MRSA är särskilt viktigt inom alla typer av djursjukvård och i miljöer där hästar, hundar eller katter hålls i grupp, t.ex. på kennelar, i stallar och på stuterier.

Inom veterinärmedicinen finns ännu få studier som specifikt visar på effekt av olika åtgärder mot MRSA, men i grunden bör samma principer som för förebyggande av andra infektioner tillämpas: odlingsrutiner så att eventuella infekterade eller koloniserade djur identifieras så tidigt som möjligt, generella hygienrutiner som motverkar smittspridning mellan djur eller mellan djur och människa, samt en antibiotikapolicy som tar hänsyn till risken för uppkomst och spridning av antibiotikaresistenta bakterier.

Hygien och personalskydd

MRSA sprids mellan människor men också mellan människor och djur och såväl svenska som utländska erfarenheter visar klart att personal i kontakt med MRSA-bärande djur utgör en riskpopulation¹. Det är således av stor vikt att veterinärer och övrig djurvårdande personal följer god vårdhygienisk arbetsmiljöpraxis för att minska risken för kontaktsmitta, också för att skydda sig själva.

Erfarenheter från humansidan visar på vikten av basala hygienrutiner enligt Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2007:19) om basal hygien inom hälso- och sjukvården [5]. En förutsättning för att kunna motverka spridning av MRSA, liksom övrig kontaktsmitta, inom vården är att dessa regler är kända och följs. Dessa principer är mycket lika Arbetsmiljöverkets definition i föreskriften (AFS 2005:1) Mikrobiologiska arbetsmiljörisker – smitta, toxinpåverkan, överkänslighet (bilaga 3A) [6], av god vårdhygienisk arbetsmiljöpraxis och ska därmed i tillämpliga delar även följas inom veterinärmedicinsk verksamhet. Syftet är alltså att ha ett gott arbetsmiljöskydd och att förhindra smittspridning från djur till människor, men också att annan smittspridning minskar.

Det innebär bland annat att

- iaktta renlighet och god ordning,
- undvika sådant (t.ex. ringar, armband, löst hängande hår), som kan försvåra god hygien och bidra till smittspridning,
- använda handskar vid risk för kontakt med kroppsvätskor (inkl. sårsekret),

¹ Graden av mottaglighet för smitta varierar och delar av befolkningen kan utgöra en riskpopulation. I fråga om MRSA är det bl.a. individer med skadad hud eller slemhinna, men även individer vilka nyligen har antibiotikabehandlats, som är särskilt riskutsatta.

- använda skyddskläder vid vård som innebär nära kontakt med djur vid veterinärmedicinsk verksamhet,
- desinfektera, och vid behov tvätta, händerna efter orent arbete och efter att ha använt handskar,
- använda de tekniska hjälpmedel som behövs för att undvika smitta,
- hantera kanyler och vassa föremål, som varit i kontakt med kroppsvätskor, på ett säkert sätt och genast lägga dem i behållare avsedda för smittförande/stickande/skärande avfall, utan att sätta tillbaka skyddshylsan på kanylen
- ha rutiner för åtgärder vid oönskade händelser.

Det innebär att en veterinär ska ha rutiner som motverkar smittspridning och att veterinärmottagningar, kliniker samt djursjukhus ska ha rutiner för rengöring och desinfektion av utrustning och lokaler. I förekommande fall ska där även vara möjligt att vårda infekterade djur utan att de har kontakt med oexponerade/oinfekterade djur [7].

Även utanför veterinärmedicinsk verksamhet gäller kraven i AFS 2005:1 [6] och god vårdhygienisk arbetsmiljöpraxis kan användas som riktlinjer i annan verksamhet där man tar hand om djur. Vid näringsverksamhet som t.ex. kennlar, stuterier eller stallar är vanligen kontakten med infekterat material mindre frekvent, men alla som kommer i kontakt med djur ska ha möjlighet till och rutiner för god handhygien. Det bör även finnas möjlighet att sära på individer som är infekterade från dem som inte är infekterade.

Enligt arbetsmiljölagstiftningen ska arbetsgivaren göra en bedömning av risken för att smitta överförs till de anställda och vidta de skyddsåtgärder som behövs [6].

Arbetsgivaren ska bl.a. se till att

- personalen har lämplig utbildning och tillräckliga kunskaper om de smittämnen som kan förekomma
- personalen får information om riskerna och hur man skyddar sig mot dem
- det finns skriftliga hanterings- och skyddsföreskrifter för riskfyllda arbetsmoment
- att lokaler, inredning och utrustning är utformade så att risker förenade med smittämnen undviks, spridning begränsas och nödvändig dekontamination underlättas
- personalen följer god vårdhygienisk arbetsmiljöpraxis
- tillhandahålla skyddsutrustning och desinfektionsmedel m.m.

På (skriftlig) delegation kan anställda själva åläggas att bedöma risker, om de t.ex. har arbetsuppgifter som måste riskbedömas på plats. Det förutsätter att arbetsgivaren sett till att de anställda har tillräckliga kunskaper för att kunna göra riskbedömningen. Ytterst är det ändå arbetsgivaren som har ansvaret för att den anställdes arbetsmiljö är säker och att rutiner finns för bedömningar vad som kan vara riskmoment i den aktuella verksamheten.

Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2003:71), K112 om förebyggande åtgärder avseende zoonoser [8] gäller idag för alla typer av djurhållning, med

undantag av icke yrkesmässig djurhållning i enskilda hem. Bland annat finns krav på att alla som besöker en djurbesättning ska ha möjlighet att tvätta händerna efter kontakt med djuren. Några särskilda bestämmelser från Jordbruksverket om hygien och hantering i djurhållning eller veterinär verksamhet specifikt avseende MRSA hos djur finns inte idag. Jordbruksverket avser dock att anpassa föreskriften, bland annat så att även veterinärmottagningar omfattas, samt utarbeta en vägledning till denna så att hanteringen av MRSA-smittade djur sker på ett likartat sätt i hela landet. regleras.

Rationell antibiotikaanvändning

Erfarenheten från humanmedicinen är att spridning av MRSA gynnas av omfattande användning av antibiotika på sjukhus eller i samhället. En av grundförutsättningarna för att motverka spridning av MRSA och utveckling av annan antibiotikaresistens är en god antibiotikapolicy som främjar rationell antibiotikaanvändning. Risken för uppkomst av resistens mot antibiotika ska beaktas vid val och dosering av läkemedel enligt Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2009:84), D9 om läkemedel och läkemedelsanvändning [9]. Särskilt i riskmiljöer som djursjukhus, andra djurvårdsmiljöer, kennlar och stuterier bör det finnas klara rutiner för användningen av antibiotika.

Lokaler, utrustning

I Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2009:2) om arbetsplatsens utformning [10] finns krav på hur arbetsplatser, arbetslokaler och personalutrymmen ska vara utformade med hänsyn till vilken verksamhet som ska bedrivas där. Av AFS 2005:1 [6] framgår att ”lokaler, inredning och utrustning ska vara utformade så att risker förenade med biologiska agens undviks, spridning av biologiska agens begränsas och den dekontamination som behövs underlättas” (8 §), samt att ”kontroll och underhåll ska utföras i den omfattning och med de metoder som behövs för att förebygga att biologiska agens orsakar ohälsa eller olycksfall” (9 §).

Ett sätt att minska smittspridning på ridskolor är att det finns omklädningsrum, tvättstall med rinnande kallt och varmt vatten, tvål och torkmöjligheter av engångskaraktär. Risken för smittspridningen kan också minskas om det finns tillgång till handtvätt och handdesinfektion i anslutning till de uppstallade hästarna. Idag är minimikravet för ridskolor att besökare ska kunna tvätta händerna efter kontakt med djuren [8].

Yrkesmässig djurhantering eller smittspridning mellan eller från djuren faller inte inom miljöbalkens tillsynsområde [4]. Generellt gäller dock att det vid all näringsverksamhet, inklusive djursjukhus och andra arbetsplatser, för att skydda personalen ska finnas lokalt anpassade hygienrutiner som är tillgängliga för alla och även är skriftligt dokumenterade enligt föreskrifterna i AFS 2005:1 [6].

Av SJVFS 2003:71 [8] framgår att anläggningar med och utan besöksverksamhet ska arbeta för att förebygga att zoonotiska smittämnen och sjukdomar sprids mellan djur och människor. Dessa regler gäller för alla typer av djurhållning med undantag av icke yrkesmässig djurhållning i enskilda hem. I författningen [8] ställs krav på att alla djurhållare ska kunna erbjuda besö-

kare handtvättmöjligheter och i vissa fall skyddskläder, samt krav på en viss hygienisk standard. Den som ansvarar för en anläggning med besöksverksamhet, som exempelvis en 4H-gård, zoologisk trädgård, djurpark eller liknande, får inte ta sin anläggning i bruk för offentlig förevisning förrän den godkänts av länsstyrelsen. De ska också upprätta ett hygienprogram som ska vara baserat på en riskbedömning där hänsyn bland annat ska tas till vilken typ av verksamhet och vilka djurslag som finns på anläggningen, samt omfattningen av och på vilket sätt kontakt sker mellan djur och människor. Som en del i hygienprogrammet ska särskilda besöksrutiner vara utarbetade. I framtiden kommer fler typer av besöksverksamheter, t.ex. ridskolor och även veterinärmottagningar och stuterier med seminverksamhet, att omfattas av kravet på en riskbaserad hygienplan.

I Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2010:45), L17 om träning och tävling med djur [11] har kraven på god hygien på tävlingsplatsen skärpts. Bland annat ställs krav att tävlingsarrangören ska upprätthålla en god ordning och en god hygien på tävlingsplatsen. Inhysningssystem som används i samband med tävlingen får inte innehålla gammalt strömedel, foderrester eller gödsel. Liggmadrasser eller motsvarande, samt ytor som kan nås av uppstallade djur, ska ha rengjorts och desinficerats innan annat djur inhyses. Permanenta anordningar för utfodring och vattning såsom krubbor och vattenkoppar ska ha gjorts oåtkomliga för gästade djur. Varmvatten och tvål för handtvätt ska finnas lättillgängligt för de personer som hanterar djuren.

Jordbruksverket har för avsikt att i framtiden reglera att möjligheten till ett gott smittskydd granskas i samband med förprovning för byggnadslov för djurstallar.

MRSA-bärare som yrkesmässigt hanterar djur

Den som är bärare av MRSA, och som i sitt yrke hanterar djur som kan vara mottagliga för MRSA, ska av behandlande läkare ges förhållningsregler [1], som minskar risken för en fortsatt MRSA-spridning till andra människor, direkt eller indirekt via djur.

Det är olämpligt att MRSA-bärare med infekterade sår eller infekterat eksem samt främmande material (som peg, venös infart eller kateter) handhar djur mottagliga för MRSA. Vidare kan spridningen av MRSA öka från den som bär MRSA i näsan i samband med symtom från luftvägarna orsakade av infektion, allergi eller överkänslighet. Den som behandlas med antibiotika, för vilket MRSA stammen är resistent, bör inte arbeta under pågående antibiotikabehandling. MRSA bärare med sår eller eksem ska kunna genomföra handdesinfektion för att arbeta med mottagliga djur.

MRSA bärare som saknar riskfaktorer för MRSA-spridning kan arbeta som vanligt med iakttagande av god handhygien inklusive handdesinfektion.

Behandlande läkare informerar i första hand patienten om vilka förhållningsregler som gäller vid allmänfarlig sjukdom. För att bättre bedöma vilka moment i personers arbete som kan innebära särskild risk att smittan sprids till djur är det lämpligt att läkaren eller smittskyddsläkaren samråder med läsveterinären.

Patienten kan få förhållningsreglerna prövade av smittskyddsläkaren.

Laboratoriediagnostik

Avgörande för ett fungerande smittskydd är att fallen hittas så tidigt som möjligt. Erfarenheter från utbrott inom humanmedicinen talar för att en hög odlingsfrekvens och en snabb diagnostik är av stor betydelse för att förhindra vidare smittspridning. Avseende djur bör sår och mjukdelsinfektioner provtas i ökad utsträckning. Särskilt viktigt är att det vid infektioner som uppstått efter ett kirurgiskt ingrepp, samt infektioner som utan framgång behandlats med antibiotika, tas prov för bakteriologisk odling.

I fråga om personal som kommit i kontakt med MRSA-smittade djur ska arbetsgivare vid behov och utan kostnad för personalen, erbjuda medicinska förebyggande åtgärder och kontroller, om arbetstagaren kan ha utsatts för eller riskerar att utsättas för skadlig exponering för smittämnen (17 § AFS 2005:1) [6].

Provtagning och bakteriologisk odling

Prov från kliniskt infekterade djur tas och transporteras enligt gängse rutiner för bakteriologisk diagnostik. Undersökningar som klart visar hur provtagning av friska djur (misstänkta bärare) ska ske saknas idag. I flertalet studier har nos, munslemhinna och perineum provtagits när det gäller hundar och katter. Häst provtas oftast med nössvabb. För alla djurslag gäller att eventuella hudlesioner alltid bör provtas. Vidare råd kring provtagning av friska djur kan inhämtas från Statens veterinär-medicinska anstalt (SVA) som följer kunskapsutvecklingen inom området.

För prover från symtomlösa djur bör alltid särskilt känslig undersökningsmetodik användas. Provtagande veterinär bör därför säkerställa att laboratoriet har kompetens för att undersöka prover från friska djur avseende MRSA.

Identifiering och konfirmering av MRSA

Meticillinresistens konstateras preliminärt när laboratoriet påvisar att en *Staphylococcus aureus* är resistent mot penicillinastabila betalaktam-antibiotika, i första hand cefoxitin, oxacillin eller cephalotin. För att säkerställa diagnosen bör alltid fynd av MRSA konfirmeras med molekylärbio-logisk metodik². I normalfallet bör detta göras vid SVA, som kan ge råd om val av undersökningsmetoder och tolkning av resultat³. Fall av *S. aureus* som fenotypiskt uppfyller definitionen på meticillinresistens men som inte kon-

² Meticillinresistens konfirmeras genom påvisande av *mecA* genen. Artbestämningen, dvs *S. aureus*, konfirmeras till exempel genom påvisande av artspecifika gener (t.ex. *nuc*).

³ Jordbruksverket överväger att i ”K4” [3] införa krav att alla fynd av MRSA hos djur ska konfirmeras av SVA.

firmerats med molekylärbio­logisk metod bör hanteras som starkt misstänkta MRSA (se ”Misstänkt MRSA”).

Det är av stor vikt att isolat av MRSA alltid hålls tillgängliga om det be­hövs vidare undersökningar i samband med smittspårning. Misstänkta isolat av MRSA bör därför alltid sparas vid diagnostiserande laboratoriet minst till dess att svaret konfirmerats. Därefter sparas isolatet vid konfirmerande labo­ratorium.

För att bekräfta eller utesluta möjliga smittsamband undersöks MRSA-isolaten vidare med olika epidemiologiska typningsmetoder. Eftersom smit­tan kan beröra både människor och djur är ett nära samarbete mellan olika laboratorier nödvändigt. Typningsmetodik och nomenklatur måste vara har­moniserad så att det är möjligt att jämföra djur- och humanisolat. SVA sam­arbetar därför med Smittskydds­institutet när det gäller karakterisering av insända stammar.

Kostnader för provtagning och smittspårning

Huvudprincipen är att provtagningar ska betalas av den som initierar smitt­spårningen med provtagning av människor enligt smittskyddslagen [1], prov­tagning enligt miljöbalkens [4] bestämmelser av sällskapsdjur eller objekt, respektive provtagning enligt lagen (SFS 2006:806), K10 om provtagning på djur [12]. För att smittspårning ska kunna lyckas och för att kunna undanröja risken för vidare smittspridning är samarbete mellan olika myndigheter på både human- och djursidan nödvändigt. Landstinget står således för provtag­ningskostnaden då en person kommer in till sjukvården, provtas och diagnos­teras. I normalfallet är det den behandlande läkaren som undersöker perso­ner eller uppmanar dem att låta läkarundersöka sig.

Den behandlande läkaren ska kontakta smittskyddsläkaren om han eller hon bedömer att det finns risk att ett djur sprider smittan. Smittskyddsläkaren kontaktar sedan länsveterinären och, om det rör sig om ett sällskapsdjur, kon­taktar smittskyddsläkaren även miljönämnden. I vissa situationer behöver miljönämnden ta prov från ett sällskapsdjur eller något annat objekt för smittspårning, och ibland krävs en typning av bakterier för att kunna faststäl­la en smittöverföring. Sådant räknas som ett led i smittspårningen som är nämndens ansvar, och kommunen får därför stå för sådana kostnader. Se bl.a. 9 kap. 15 § miljöbalken [4] ”...omedelbart vidta de åtgärder som behövs för att spåra smittan och undanröja risken för smittspridning”.

Kommunens skyldighet att agera framgår av 9 kap 15 § miljöbalken [4], men i sitt agerande kan de åberopa 9 kap 3 § för hur handläggningen ska ske för att minimera att risker uppstår som kan innebära olägenheter för männi­skors hälsa.

Provtagning som föranleds av klinisk sjukdom hos djur är en normal del av djursjukvården och bekostas normalt av djurägaren. Även uppföljande provtagningar kan ibland anses vara en del av vården.

I de fall provtagning sker efter beslut enligt lagen om provtagning av djur [12], bekostas denna av Jordbruksverket. Övriga kostnader som kan upp­komma, t.ex. i samband med kontaktisolering av djuret, bekostas av djuräga­ren.

Misstänkt fall av MRSA

Risken för infektion med MRSA bör särskilt beaktas hos djur som har sår eller andra infektioner där stafylokocker kan misstänkas, särskilt i fall infektionen uppkommit efter ett kirurgiskt ingrepp eller där behandling med antibiotika inte gett väntat resultat (terapisvikt).

Vid stark misstanke om en klinisk MRSA-infektion rekommenderas att djuret kontaktisolerats (ingen direktkontakt med andra djur, egen utrustning, skötsel, handsprit m.m.) tills provsvar erhållits. Antalet personer som hantarer djuret bör hållas så lågt som möjligt (6 § AFS 2005:1) [6]. Om djuret vistats på en djurklinik eller på ett djursjukhus bör berörd personal informeras. Om djuret i avvaktan på provtagning vistas på annan plats än på veterinär-mottagning bör djurägaren eller djurhållaren informeras om rutiner för kontaktisolering och om vikten av god handhygien. Utredande veterinär bör kontakta länsveterinären och informera om misstanken. Kostnad för provtagning faller i normalfallet på djurägaren då den ingår i behandlingen av djuret (se ovan, under Laboratediagnostik).

Friska djur som är i nära kontakt med MRSA-smittade djur och människor kan vara bärare under kortare eller längre tid. För att utesluta att djuret är MRSA-bärare kan djuret provtas för bakteriologisk undersökning.

Konstaterat fall av MRSA

Rapportering och hantering

Sedan 2008 föreligger anmälningsplikt av fynd av MRSA hos alla djurslag, enligt Statens Jordbruksverks föreskrifter om anmälningspliktiga djursjukdomar [3]. MRSA-fynd hos människa är sedan år 2000 anmälningspliktigt enligt smittskyddslagen [1].

Då MRSA diagnostiseras vid provtagning av djur i en flock eller besättning anmäls det först diagnostiserade fallet. Vid MRSA-fynd hos hund, katt eller häst ska dock samtliga fall anmälas.

Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2005:1, [6]) finns en intern rapporteringsplikt av oönskade händelser som lett till eller skulle ha kunnat medföra att någon blivit smittat på jobbet. Därtill har Försäkringskassan regler om anmälan av arbetsskada [13].

Laboratoriet

Det laboratorium som diagnostiserar fall av MRSA ska rapportera detta till Jordbruksverket och länsstyrelsen i aktuellt län [3]. Skriftlig anmälan ska göras på Jordbruksverkets blankett D30 och skickas eller faxas till Jordbruksverket och länsstyrelsen. Ibland är djurets ”hemlän” inte detsamma som det län där djuret besökt veterinärmottagning. Det är då lämpligt att även länsveterinären i det län där djuret vårdats underrättas, antingen direkt av laboratoriet eller av läsveterinären i djurets ”hemlän”.

Om provet har undersökts vid ett laboratorium i ett annat land och MRSA har konstaterats är det den veterinär som är ansvarig för provtagningen som är rapporteringsskyldig (se nedan).

Staphylococcus aureus tillhör riskklass 2 enligt (AFS 2005:1) [6]. MRSA ingår därmed i samma riskklass och personalen ska därmed ha korrekt utbildning för arbete på skyddsnivå 2, även avseende hygienrutiner. God mikrobiologisk praxis ska tillämpas enligt bilaga 3 B (AFS 2005:1) [6]. Verksamheten vid denna typ av laboratorier ska anmälas till Arbetsmiljöverket, men är inte tillståndspliktig.

Kontaktisolering vid konstaterat fall av MRSA

Jordbruksverket avser att ändra av föreskrifterna om förebyggande åtgärder angående zoonoser [8] så att krav i samband med att en klinisk infektion med MRSA påvisats hos djur kan ställas. Regelverket kommer att gälla hundar och katter som hålls för yrkesmässig verksamhet samt alla hästar. Sällskapsdjur omfattas inte, men det rekommenderas att dessa hanteras på liknande sätt, men då med stöd av miljöbalken och med kommunen formellt ansvarig.

Nedan återges de planerade förändringar av föreskriften [8], vilket innebär att det som idag ges som rekommendationer kommer att bli ett krav. Det innebär att djur där klinisk infektion med MRSA-påvisas – i form av allmän-

infektion eller lokal infektion i exempelvis sår, hudskada, led eller andra organ – ska hållas kontaktisolerade (ingen direktkontakt med andra djur, egen utrustning, skötsel, handsprit m.m.) till dess att djuret inte längre visar smittoförande symtom eller skador i huden och därefter i ytterligare 20 dagar. Vad gäller häst överensstämmer dessa rutiner med bl.a. de smittskyddsregler avseende MRSA som Svenska Travsportens Centralförbund och Ridsportsförbundet tagit fram [14].

Under denna tid är djurhållaren skyldig att informera, vid all behandling av djuret samt till alla som kommer i nära kontakt med djuret, om att det har en pågående klinisk infektion med MRSA. Ansvarig veterinär bör efter samråd med länsveterinär noga informera djurhållaren om hur kontaktisoleringen ska ske, samt vilka hygienåtgärder som ska vidtas för att minska smittriskerna, både till människor och djur. Efter avslutad kontaktisolering ska utrymmet där djuret vistats samt den utrustning som använts till djuret rengöras och desinficeras enligt anvisningar från länsveterinären i samråd med SVA.

Efter det att kontaktisolering avslutats, och när det gäller djur som endast påvisas vara symtomlösa bärare av MRSA, kommer det inte finnas några formella krav på kontaktisolering eller informationsplikt. Djurhållaren bör dock rekommenderas att vid alla kontakter med djursjukvård informera om att djuret bär på eller har haft MRSA. Motivet för detta är att djuret ska få rätt behandling och att risken för ev. smitta minskas.

Smittriskerna hos en symtomlös bärare kan, efter flera upprepade provtagningar med negativt provresultat vid varje provtagning avseende MRSA, jämföras med den normala djurpopulationen. Tills vidare gäller samma principer som inom humanmedicinen, nämligen att en sådan provtagning ska ske vid minst tre tillfällen och med minst ett år mellan första och tredje negativa provet. Proverna ska undersökas med särskilt känslig metodik vid laboratorium som har kompetens att utföra den typen av undersökning.

Ansvarig veterinär⁴

Ansvarig veterinär bör säkerställa att laboratoriet anmält fallet till länsstyrelsen och Jordbruksverket. Veterinären är också skyldig att underrätta smittskyddsläkaren om iakttagelser som kan vara av betydelse för smittskyddet (2 kap. 7 a §) [1]. Normalt underrättas smittskyddsmyndigheten genom länsveterinären, men den behandlande veterinären bör säkerställa att detta har skett. Direkt kontakt med smittskyddsmyndigheten kan också vara aktuellt för stöd vid bedömning av arbetsmiljöriskerna. All veterinärmedicinsk verksamhet omfattas av regelverket för mikrobiologiska arbetsmiljörisker [6] inkl. de specifika kraven för god vårdhygienisk arbetsmiljöpraxis i bilaga 3A i AFS 2005:1.

Veterinären ska underrätta sin chef/ansvarig/arbetsgivare (oönskad händelse enligt 16 § AFS 2005:1, [6]). Verksamhetsansvarig, eller den arbetsuppgiften delegeras till, ska tillse att utrymmen, lokaler, utrustning som djuret haft kontakt med på ett godtagbart sätt rengörs (7 – 11 §§ AFS 2005:1) [6] och se till att MRSA inte sprids vidare (se även Förebyggande åtgärder).

⁴ Med ansvarig veterinär avses här den veterinär som direkt ansvarar för djurets sjukvård, vanligen den som tagit provet, eller den veterinär som är ansvarig för verksamheten vid en mottagning eller ett djursjukhus om denne väljer att ta över ansvaret för handläggningen.

Det är lämpligt att den ansvarige veterinären deltar i vidare utredning. Utredningen kan till exempel omfatta bedömningar av om det finns risk att smitta spridits vidare till andra djur vid veterinärmottagningen, eller vid annan anläggning där djuret vistats, då det kan antas ha varit smittförande. Ansvarigveterinär ska snarast underrätta djurägaren om provsvar och bör i samråd med länsveterinären ge råd hur risken för smitta mellan djur eller smitta mellan djur och människor kan minskas.

Antibiotikabehandling av djuret ska undvikas när det är möjligt utan väsentliga djurskyddskonsekvenser [9].

Länsveterinär

I samband med de förändringar av SJVFS 2003:71 [8] som Jordbruksverket planerar att genomföra kommer länsveterinärens ansvar för tillsyn i frågor om hygienplan och hantering av MRSA-fall att tydliggöras.

Länsveterinärens roll enligt förordning med länsstyrelseinstruktion (SFS 2007:825) [15] är att samordna smittskyddsåtgärderna i länet. Länsveterinär tar emot anmälan från laboratoriet och gör en inledande utredning – d.v.s. underrättar sig om ”när, var, hur”. Om det framgår att djuret besökt veterinärmottagning eller djursjukhus i ett annat län än dit anmälan ställts bör länsveterinären i det länet underrättas. En värdering görs av i vad mån smitta kan ha spridits mellan djur i hemmiljön eller stallet, samt på eventuell veterinärmottagning eller djursjukhus och behovet och prioriteringen av åtgärder för att minska risken för spridning bedöms. Behovet av smittspårning avseende djur bör bedömas i samråd med Jordbruksverket (som då eventuellt bekostar provtagning) och SVA.

Som framgår under ”Ansvarig veterinär” så ska smittskyddsläkaren underrättas och normalt sker detta genom att länsveterinären tar kontakt. Länsveterinären bör alltid samverka med smittskyddsläkaren i utredningen och i förekommande fall rapportera till miljönämnden.

Jordbruksverket

Jordbruksverket får med stöd av lagen [12] och förordningen (2006:815) , K11 [16] om provtagning på djur m.m. besluta om provtagning, undersökning, avlivning, isolering eller andra åtgärder vid fynd av MRSA på djur eller i fall där det finns risk för smittspridning till djur, för att kartlägga förekomst av, fastställa frihet från eller kontrollera smittsamma djursjukdomar, samt för att förebygga och hindra spridning av smittsamma djursjukdomar. Vid behov av provtagning m.m. kan Jordbruksverket utse en utredande veterinär.

I SJVFS 2003:71 [8] finns regler för hur anläggningar med eller utan besöksverksamhet ska arbeta för att förebygga att zoonotiska smittämnen och sjukdomar sprids mellan djur och människor vid alla typer av djurhållning (med undantag av icke yrkesmässig djurhållning i enskilda hem). Jordbruksverket kommer att ändra denna föreskrift i avsikt att reglera hanteringen av djur som är smittade med MRSA. Då kommer även djursjukhus, veterinärmottagningar och stuterier med seminverksamhet att omfattas av kraven på en riskbaserad hygienplan. Tillsynen när det gäller hanteringen av MRSA-smittade djur kommer att delegeras till länsstyrelsen.

I första hand bör ett fall av konstaterad MRSA hanteras av länsstyrelsen och ansvarig veterinär. Om provtagning bedöms nödvändig för smittspårning beslutar Jordbruksverket om detta och bekostar då denna provtagning. Alla andra kostnader som kan uppstå för en djurägare i samband med fynd av MRSA i djurhållningen bekostas av denne. I fall då annan myndighet beslutat om provtagning av djur bekostas den då av beslutande myndighet (se under kostnader för provtagning och smittspårning).

Om en djurägare bryter mot de regler som gäller vid fall av MRSA-smitta på djur eller om det visar sig att denne visar vårdslöshet som kan innebära risk för smittspridning kan Jordbruksverket fatta beslut om tvingande åtgärder, som t.ex. provtagning, isolering eller avlivning på djurägarrens bekostnad.

Smittskyddsläkaren

Med smittsamma sjukdomar avses i 1 kap. 3 § smittskyddslagen [1] alla sjukdomar som kan överföras till eller mellan människor och som kan innebära ett inte ringa hot mot människors hälsa.

Smittskyddsläkaren ansvarar för att följa upp anmälda sjukdomsfall (6 kap. 2 § SmL) [1] liksom personer vilka med fog kan misstänkas ha utsatts för smittrisk och riskerar att föra smitta vidare. Smittskyddsläkaren har även en skyldighet att skyndsamt underrätta länsveterinär och berörda myndigheter, såsom miljönämnd, som ska vidta smittskyddsåtgärder, när information föreligger att djur eller objekt sprider eller misstänks sprida smittsam sjukdom (6 kap. 7§, SmL) [1]. Såväl länsveterinär som kommunen har en skyldighet att meddela smittskyddsläkaren iakttagelser som kan vara av betydelse för människor (9 kap. 14 § MB) [4], t.ex. kännedom om att husdjur har diagnostiserats med MRSA (9 kap. 15 § MB) [4].

Påvisande av MRSA hos djur kan indikera en pågående smittspridning, både i djurets ägarfamilj och på det djursjukhus/djurklinik som djuret besökt. MRSA-bärande djur utgör en risk för att MRSA sprids, eller har spritts, till människa eller att smitta spridits från människa till djur.

Vid misstanke om smittspridning mellan djur och människa har smittskyddsläkaren en central uppgift att informera berörda personer, både i familj, den grupp och på den ev. arbetsplats där djuret tagits hand om, avseende vad MRSA är, samt vilka konsekvenser ett eventuellt positivt odlingsutfall har och vilka åtgärder som är lämpliga att vidta för att hindra vidare smitta.

Smittskyddsläkaren kan, i samråd med länsveterinär och miljönämnd, föreslå att hygienfrågor måste belysas och vid behov ge arbetsgivare råd angående behov av tillgång till särskild vårdhygienisk kompetens.

Vid smitta eller misstanke om smitta till människa av allmänfarlig sjukdom, såsom MRSA, ger smittskyddslagen [1] (liksom miljöbalken [4]) stöd för att genomföra smittspårning runt ett infekterat djur, avseende såväl djurets ägarfamilj som den personal vilken omhändertagit djuret på djursjukhus/veterinärklinik. Därtill gäller smittskyddslagens regler kring möjligheter att utfärda förhållningsregler för att personer inte ska sprida smittan vidare.

Det infekterade djurets ägare med familj bör i första hand vända sig till sin husläkare/familjeläkare för provtagning (av människor).

Vid misstanke om smittspridning av MRSA på en arbetsplats görs alltid en utbrottsutredning. Om utredningen även berör djur bör smittskyddsläkaren inför sitt beslut samråda med länsveterinären och ev. annan veterinär medverka i bedömningen om smittspårningens omfattning avseende människor respektive djur. Undersökning och provtagning sker vanligen efter kontakt med företagshälsovården. Mindre arbetsplatser kan sakna företagshälsovård eller ha avtal som inte täcker utredning av utbrott med allmänfarliga smittsamma sjukdomar. I sådana fall kan varje anställd kontakta sin vårdcentral alternativt infektionsklinik för undersökning och provtagning.

I övrigt är en enskild individ, som misstänker att hon/han bär på en smittsam sjukdom, skyldig enligt smittskyddslagen att på eget initiativ låta undersöka sig (3 kap.1 § SmL). Sådan undersökning respektive provtagning är kostnadsfria för patienten (7 kap. SmL) [1].

Den behandlande läkaren eller smittskyddsläkaren bör vid fynd av MRSA hos människor ta reda på om det finns djurkontakter. I samråd med länsveterinären bör risken för att personen smittas till djur bedömas. Särskilt viktigt är detta i fråga om människor som yrkesmässigt hanterar djur. Vid bedömningen av risken är det lämpligt att samråda med länsveterinären, som har kännedom om olika aktuella arbetsmiljöer och arbetsuppgifter vid arbete med djur. Råd om hur identifierade risker kan minskas bör ingå i personens individuellt utformade förhållningsregler.

Informations- och rapporteringsplikt i arbetsmiljön

Arbetsgivaren ska enligt arbetsmiljölagstiftningen [17] ha tydliga rutiner för hur oönskade händelser, som att någon blir exponerad för smitta, ska hanteras, t.ex. vilken vårdcentral, företagshälsovård eller infektionsklinik som ska kontaktas.

Om någon i sitt arbete råkar ut för en oönskad händelse eller insjuknar till följd av exponering för ett smittämne ska han/hon genast anmäla detta till sin arbetsledning (16 § AFS 2005:1) [6], se ovan under ansvarig veterinär. Det förutsätter att arbetsgivaren har rutiner så att personalen är bekant med lokala hanterings- och skyddsinstruktioner samt rapporteringsvägar. Dessa rutiner ska vara skriftliga och dokumenteras löpande.

Allvarliga händelser eller tillbud till sådana ska arbetsgivaren utan dröjsmål rapportera till arbetsmiljöverket (enligt 2 § arbetsmiljöförordningen, SFS 1977:1166) [18]. Anhopning av fall hör till det som ska rapporteras.

Eventuell arbetsskada ska rapporteras till försäkringskassan (enligt särskild blankett) [13]. Dessa regler gäller all näringsverksamhet - som t.ex. kennlar, ridskolor, stuterier eller stallar. För all personal som kommer i kontakt med djur ska alltså finnas väl utarbetade hygienrutiner för att förhindra spridning av smitta. Djurkliniker ska även ha dokumenterade rutiner för hur man ska handskas med ev. MRSA-fall.

Miljönämnden

Enligt miljöbalken [4] har miljönämnden en utredningsskyldighet av objektburen smitta och smitta från sällskapsdjur. Miljönämnden är skyldig (9 kap. 14 § MB) att utan dröjsmål underrätta smittskyddsläkaren om iakttagel-

ser som kan vara av betydelse för smittskyddet för människa. Miljönämnden ska även samarbeta med andra tillsynsmyndigheter (26 kap 6 § MB), såsom smittskyddsläkaren och länsveterinären [4]. Smittspårningen sker ofta parallellt, enligt både miljöbalken och smittskyddslagen, om det är ett utbrott som har drabbat både människor och sällskapsdjur.

Miljönämnden har således en skyldighet att samarbeta med smittskyddsläkare och länsveterinär avseende bl.a. omfattning av provtagning och krav på att vidta eventuella åtgärder för att förhindra smittspridning från sällskapsdjuret. När det gäller att spåra smitta, och undanröja risken för smittspridning vid misstanke om MRSA på sällskapsdjur, är det alltså kommunens miljö-nämnd som har att agera enligt miljöbalken [4]. Detta gäller fynd av MRSA hos sällskapsdjur som finns hos privatpersoner och inte ingår i verksamhet med yrkesmässig djurhållning (se bilaga 2). När det gäller hästar kan miljönämnden bli ansvarig för att se till att sanering av utrustning görs t.ex. borstar och täcken, d.v.s. undanröja objektburen smitta.

De regler i miljöbalken som är tillämpliga vid MRSA hos sällskapsdjur och objekt är framför allt i 9 kap. 3, 14 och 15 §§, men också de regler som finns i miljöbalkens hänsynsregler, 2 kap. och tillsynskapitel, 26 kap [4]. Om det är nödvändigt, för att hindra smittspridning av sjukdom, får kommunen låta förstöra föremål av personlig natur och låta avliva sällskapsdjur som innehas av privatpersoner. Kommunen kan också utfärda förelägganden, med eller utan vite, mot privatpersoner för att denne ska undanröja risken för smittspridning från sällskapsdjur.

MRSA-smitta hos djurvårdande personal

Flera studier har visat att djurvårdande personal i högre grad än personal inom humanmedicin smittats och blivit MRSA-bärare. Orsaken härtill är oklar, men kan möjligen förklaras av att hudepitel från djur lättare sprider bakterier än den kontaktsmitta som anses vara förutsättning för smittspridning av MRSA inom humanvården.

Socialstyrelsen har publicerat kunskapsunderlag och rekommendationer för handläggning av personal inom vård och omsorg avseende MRSA [19, 20]. I bedömningen av den enskilde individen är det den behandlande läkaren som värderar risker, informerar och ger förhållningsregler enligt (4 kap. 2§ SmL[1]).

Om personal råkar ut för smitta orsakad av faktorer i arbetsmiljön ska de anmäla det till sin arbetsledning. Arbetsgivaren ska se till att det finns rutiner för att hantera sådana händelser. Skulle ett allvarligt tillbud till smitta inträffa, eller om flera arbetstagare drabbas samtidigt, ska det genast anmälas till Arbetsmiljöverket [6], se ovan under Informations- och rapporteringsplikt i arbetsmiljön.

Arbetsgivaren ska anmäla arbetsskador till Försäkringskassan [21].

Sammanfattning – rekommendationer vid konstaterad MRSA hos djur

Lagstiftningen och de olika myndigheternas roller kan tolkas på olika sätt men det är viktigt att alla aktörer arbetar mot samma mål, d.v.s. att lösa hanteringen av ett fall av MRSA på bästa sätt. I de flesta myndigheternas instruktioner, eller den lagstiftning de jobbar enligt såsom t.ex. smittskyddslagen [1] och miljöbalken [4], finns det krav på att myndigheterna ska samverka med andra myndigheter och i vissa fall också dela information. Även i de fall dessa krav inte fanns specificerade i lag så måste samverka mellan myndigheter ske i utredningen av MRSA hos djur för att lyckas med att hindra vidare smittspridning.

Detta är ett förslag till arbetsfördelning vid handläggning av ett fall.

Laboratoriet

- svarar ut provresultat till veterinär
- anmäler skyndsamt till länsstyrelsen och Jordbruksverket
- bör skicka isolatet till SVA för konfirmering⁵ bör spara isolatet (minst tills konfirmering skett)

SVA

- konfirmerar diagnosen (vid förfrågan)
- anmäler skyndsamt till länsstyrelsen och Jordbruksverket (om SVA är diagnostiserande lab.)
- samverkar med SMI om typning, sparar isolatet, bistår med rekommendationer och råd om provtagning, vidare hantering och med riskbedömning

Provtagande veterinär

- mottar provsvar och kontaktar skyndsamt djurägare
- säkerställer att fallet anmälts och att smittskyddsläkaren är informerad
- anmäler skyndsamt till arbetsgivare/verksamhetsansvarig
- tar, i förekommande fall, ställning till vidare vård och tillser att antibiotikaanvändning om möjligt undviks
- samarbetar med länsveterinär och smittskyddsläkare
- ska själv söka vård vid misstanke om egen smitta
- bistår länsveterinär och smittskyddsläkare i smittspårning/vidare kartläggning och fortsatt utredning.

Annan djurhjälsopersonal

- anmäler skyndsamt till sin arbetsgivare/verksamhetsansvarige
- ska själv söka vård vid misstanke om egen smitta
- följer de rekommendationer som ges när det gäller smittskydd och hygien

Djurägare

- kontaktas av veterinär och ev. av smittskyddsläkaren och länsveterinär
- följer de anvisningar som ges, kontaktisolerar djuret m.m.
- ska generellt uppfylla de krav som ställs i K112 [8]
- ska själv söka vård vid misstanke om egen smitta

⁵ Jordbruksverket överväger att göra det obligatoriskt att konfirmera misstänkta isolat

- har under viss tid informationsplikt till de som kommer i kontakt med djuret samt vid djursjukvård

Arbetsgivare/verksamhetsansvarig

- ska skydda arbetstagare från att bli smittade
- tillser att utarbetade hygienregler följs
- ska göra en riskbedömning och ha en åtgärdsplan
- ska utreda och dokumentera oönskade händelser
- anmäler skyndsamt till Arbetsmiljöverket vid ev. anhopning av fall

Länsveterinär

- tar emot laboratoriets anmälan
- informerar smittskyddsläkare och miljönämnd
- samarbetar med ansvarig veterinär, smittskyddsläkare och kommun
- ansvar för att utreda behovet av smittspårning etc. vid anläggning och hos djurägaren (djurhälsoaspekten)
- har samordningsansvar och är därför drivande i ärendet
- har tillsyn över djurhälsopersonal samt tillsyn enligt K112 [8]

Smittskyddsläkare

- samarbetar med länsveterinär, arbetsgivare och - vid fall hos sällskapsdjur - miljönämnden
- bedömer behov av smittspårning etc. vid anläggningen och hos djurägaren (folkhälsoaspekten)
- informerar arbetsgivare samt vid ger generell information till personal och djurägare

Ansvarig läkare

- bör vid alla fynd av MRSA hos människor som arbetar med djur tillsammans med smittskyddsläkare och länsveterinär bedöma om särskilda individuellt utformade förhållningsregler krävs.

Kommun/Miljönämnd

- ansvarar för utredning av smittspridning från sällskapsdjur enligt miljöbalken [4]
- samverkar med smittskyddsläkaren, länsveterinär och/eller ansvarig veterinär
- bör följa samma princip när det gäller handläggning av fall i hemmet av MRSA hos sällskapsdjur som K112 [8]

Jordbruksverket

- tar emot anmälan om fynd av MRSA-rapporterar
- samverkar vid behov med bl.a. länsveterinär kring smittspårning m.m.
- beslutar om och bekostar provtagning när så bedöms nödvändig för smittspårning
- fattar vid behov beslut om tvingande åtgärder för djurägare på dennes bekostnad

Arbetsmiljöverket

- har tillsyn över att arbetsgivare följer arbetsmiljölagstiftningen

Tillsynsansvar vid MRSA hos djur

De regelverk, som finns avseende såväl patientsäkerhet inom humansjukvården som objektsrelaterad smitta, utgår från att respektive verksamhetsutövare ska ha ett fungerande kvalitetssystem som inkluderar egenkontroll. Detsamma gäller arbetsgivarens ansvar för personalens arbetsmiljö. Tanken är att verksamheten måste ha samma goda kvalitet, vid sidan av inspektioner och i takt med nya metoder, förändrade arbetssätt osv. Dessutom måste myndigheter på olika nivåer kunna styra sin verksamhet och prioritera sina resurser för sådana definierade målområden som anses vara i behov av särskild stöttning, uppföljning eller tillsyn. Det förutsätter samtidigt ett långtgående tvärsektorielt samarbete, liksom en fortlöpande harmonisering av lagar och föreskrifter.

Om lagkonflikt uppkommer finns ett flertal allmänna rättsgrundsatser som ligger till grund för att lösa konflikten, bl.a. principen att specialregel går före allmän regel, att normer med högre valör gäller före normer med lägre valör, d.v.s. lag tar över förordning som i sin tur tar över myndighets föreskrift.

Tillsynen är en viktig del av uppföljningen och kvalitetssäkringen av det svenska decentraliserade systemet. Det arbetet utgår till del från att det finns möjligheter till sanktioner mot dem som bryter mot gällande bestämmelser.

1:a januari 2010 trädde den så kallade behörighetslagen (2009:302) [22] och förordning (2009:1386) [23] om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård i kraft. Den nya lagen reglerar vem som får arbeta med hälsovård på djur och innebär tydliga regler om vilka kunskaper djurhälsopersonal ska ha och vem som ska ha ansvaret vid behandlingar. De behörighetsreglerade yrkeskategorierna har fått ett tydligt eget ansvar för de behandlingar som man utför. Lagen syftar till att uppnå en god och säker vård och en god djurhälsa och ska också bidra till att samhällets krav på ett gott djurskydd, ett gott smittskydd och säkra livsmedel uppnås. I och med den nya lagen och förordningen har tillsynsansvaret över djurhälsoverksamheten förtydligats så att länsstyrelserna utövar tillsynen och Jordbruksverket samordnar och ger stöd, råd och vägledning till länsstyrelserna.

Även tillsynsmyndigheternas sanktionsmöjligheter vid överträdelse av den nya behörighetslagen [22] har reglerats.

Arbetsmiljölagens regler och tillsynsansvar

Arbetsmiljöverket (AV) är ansvarig förvaltningsmyndighet för arbetsmiljö och ska utifrån ett helhetsperspektiv minska riskerna för ohälsa orsakad av smitta i arbetet. AV har den centrala tillsynen över arbetsmiljön och utfärdar föreskrifter som måste följas. Till föreskrifterna finns allmänna råd.

Arbetsmiljölagstiftningens (AML) krav riktas främst till arbetsgivaren, som har huvudansvaret för att arbetsmiljöreglerna följs. Hur arbetsgivaren förebygger risker och minskar ohälsa genom systematiskt arbetsmiljöarbete kontrolleras genom inspektion av olika arbetsplatser, via AV:s inspektörer,

ute i landets tio distrikt. AV kan ställa krav på de arbetsgivarna som inte uppfyller sina skyldigheter. Inspektionen stöder sina krav på arbetsmiljölagen [17] och AV:s föreskrifter. AV:s regler kring utformning av arbetsplatser samt regelverk avseende god vårdhygienisk arbetsmiljöpraxis gäller även veterinärmedicinsk verksamhet. När det gäller andra arbetsplatser, där det finns djurvårdande personal såsom kennlar, stuterier, travstall och liknande verksamheter, gäller bland annat krav på god personlig hygien, att det finns tvättanordning i omedelbar anslutning till arbetsområdet och användning av personlig skyddsutrustning. Reglerna om god vårdhygienisk arbetsmiljöpraxis i föreskrifterna (AFS 2005:1) om mikrobiologiska arbetsmiljörisiker – smitta, toxinpåverkan, överkänslighet [6] är detaljerade och ska följas i tillämpliga delar inom veterinärmedicinsk verksamhet.

Från arbetsmiljösynpunkt ska en arbetslokal bedömas med hänsyn till den verksamhet som bedrivs eller avses bedrivas då bedömningen görs. Andra och strängare krav än vid bygglovsprövningen kan därför bli aktuella ur arbetsmiljösynvinkel.

Även arbetstagaren har skyldigheter enligt AML [17], liksom t.ex. leverantörer, tillverkare och projektörer.

Smittskyddslagens syfte och tillsynsansvar

Enligt 1 kap. 1 § smittskyddslagen ska samhällets smittskydd tillgodose befolkningens behov av skydd mot spridningen av smittsamma sjukdomar, d.v.s. alla sjukdomar som kan överföras till eller mellan människor och som kan innebära mer än ett ringa hot mot människors hälsa (1 kap, 3 § SmL) [1].

Socialstyrelsen har ett uppdrag att ansvara för uppföljning och utvärdering vilket omfattar såväl hälso- och sjukvård som smittskydd, hälsoskydd, folkhälsa, välfärdsförhållanden och socialtjänst. Socialstyrelsen har enligt Patientsäkerhetslagen (2010:659) [24], möjlighet att utfärda föreläggande, förbud och viten mot vårdgivare. Med den smittskyddslag [1] som trädde i kraft den 1 juli 2004 fick Socialstyrelsen också ett ökat samordnings- och tillsynsansvar. Det innebär ett ansvar för Socialstyrelsen att på nationell nivå initiera och värna ett gott samarbete mellan olika huvudmän. Förutom tillsyn enligt ovan av personrelaterat smittskydd har Socialstyrelsen en tillsynsvägladande roll mot kommunernas miljönämnder för objektsburen smitta enligt miljöbalken. Detta innebär dock inte att Socialstyrelsen har någon direktivrätt över andra myndigheter som svarar för smittskyddsåtgärder.

Med föregående smittskyddslag (1988:1472) följde en uppdelning av person- och objektsrelaterat smittskydd, men i det fall smittskyddsläkaren får information om att ett djur är bärare av MRSA ska smittskyddsläkaren informera sig om någon person kan ha utsatts för smitta eller om någon person kan ha smittat djuret. Har så skett ska smittspårning genomföras. Landets smittskyddsläkare har också till uppgift att ge råd och upplysningar om smittskyddsåtgärder för grupper som är särskilt utsatta för smittrisk och se till att förebyggande åtgärder vidtas (6 kap.§§ 1-2 SmL). Smittskyddsläkaren ska skyndsamt underrätta ansvarig miljönämnd och länsveterinär om det gäller ett sällskapsdjur och ansvarig länsveterinär om det gäller övriga djur som är bärare av MRSA (6 kap. § 7 SmL). [1]

För varje praktiserande läkare som misstänker att en patient bär på en allmänfarlig sjukdom eller en annan smittspåringspliktig sjukdom gäller att hon/han skyndsamt ska undersöka patienten (3 kap.§ 1, SmL) och om så behövs ta de humanprover som erfordras för att konstatera om smittsamhet föreligger, enligt 6 kap. § 7, SmL [1].

Veterinär lagstiftning, syfte och tillsynsansvar

Av Förordning (2009:1464) med instruktion för Statens Jordbruksverk [24] framgår att Jordbruksverket ansvarar för att säkerställa ett gott djurhälsotillstånd hos djur, förebygga spridning av och bekämpa smittor hos djur i människans vård. Myndigheten ska verka för ett gott djurskydd samt säkra livsmedel och konsumenthänsyn.

Jordbruksverket får med stöd av lagen (2006:806) [12], K10 och förordningen (2006:815), K11 om provtagning på djur m.m. [16] vidta nödvändiga åtgärder för kartlägga förekomst av, fastställa frihet från eller kontrollera smittsamma djursjukdomar och för att förebygga och hindra spridning av smittsamma djursjukdomar. Verket får med stöd av detta föreskriva om eller i det enskilda fallet, besluta om provtagning, undersökning, avlivning, isolering eller andra åtgärder. Jordbruksverket får överlåta åt länsstyrelsen att utöva offentlig kontroll av föreskrifter och beslut som är tagna med stöd av dessa.

Av lagen och förordningen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård [20, 21] framgår att tillsynsansvaret för veterinär verksamhet m.m. nationellt ligger på Jordbruksverket som samordnar, ger stöd och vägledning till länsstyrelsen som utövar tillsynen regionalt.

Länsstyrelsen har ett omfattande regionalt ansvar över smittskyddsfrågor och ska bl.a. göra regelbundna inspektioner, samt inspektioner efter att ha fått information om missförhållanden. Detta tillsynsansvar inkluderar bl.a. verksamheter som djursjukhus och djurvårdande kliniker.

Länsveterinärens roll i smittskyddsarbetet i länet regleras bl.a. av 4 § 2. Länsstyrelseinstruktionen[15]. Detta ansvar uttrycks dock ofta olika i olika lagstiftningar så att länsstyrelsen t.ex. har ett tillsynsvägläggande ansvar inom ramen för miljöbalken [4], ett regionalt tillsynsansvar enligt djurskyddslagen [26] samt behörighetslagen [22] och ska enligt livsmedelslagen [27] samordna övriga kontrollmyndigheters verksamhet. Länsstyrelsens uppgifter omfattar tillsynen över praktiserande veterinärers verksamheter, samt ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar. I de inspektioner som länsstyrelsen gör av veterinär- och annan tillståndspliktig verksamhet ingår en kontroll av deras hygienrutiner.

Som en konsekvens av detta omfattande ansvar har landets länsstyrelser gjort olika prioriteringar vad det gäller regionala hälsoskyddsfrågor – som även ska inbegripa allt fler hygienfrågor.

Tillsynsansvar enligt miljöbalken

En kommuns miljönämnd har med stöd av miljöbalken [4] ett tillsynsansvar för lokaler för förvaring av djur t.ex. zoobutiker, häststallar, veterinärkliniker och djursjukhus.

Enligt 45§ förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd [28] ska miljönämnden ägna särskild uppmärksamhet åt byggnader, lokaler och anläggningar som har lokaler för förvaring av djur. Tonvikten för miljönämndens tillsyn ligger därför på lokalförhållanden som kan ge upphov till olägenheter för människors hälsa, t.ex. avfallshantering, gödsel, bullerfrågor m.m. samt de utrymmen dit allmänheten har tillträde, t.ex. väntrum, omklädningsrum och toaletter. Miljöbalken ska alltså tillämpas så att människors hälsa och miljö skyddas mot skador och olägenheter. Miljönämnder har därför främst tillsynsansvar för områden dit allmänheten har tillträde inom lokalen för förvaring av djur, samt hur verksamheten kan påverka omgivningen. Reglerna i miljöbalken innebär dock att även utrymmen och verksamhet inne i lokalerna kan vara underställda miljönämndens tillsynsansvar. Miljöbalken kan vara tillämplig parallellt med annan lagstiftning och gränsdragningen mellan tillsynsmyndigheternas ansvar på detta område är inte helt klar, däremot är det klart att tillsynsmyndigheterna är skyldiga att samarbeta [4].

När det gäller skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete tillämpas arbetsmiljölagen (1 kap § 3 MB) [4].

Kommunen har, om det behövs för att förhindra olägenhet för människors hälsa, rätt att införa tillståndsplikt inom område med detaljplan för vissa djurslag t.ex. häst [27].

Om en privatperson eller en verksamhetsutövare inte följer miljöbalken [4] och dess föreskrifter så kan miljönämnden ge ett föreläggande, med eller utan vite, och vid allvarigare brottsmistankar kan miljönämnden göra en åtalsanmälan.

Tillsynen över djurskyddet ligger hos länsstyrelsen sedan 1 januari 2009 och miljönämnden har inte heller tillsyn över den djurvård som bedrivs i lokalerna.

Myndigheter och expertorgan

Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljölagen [17] syftar till att ge en tillfredsställande arbetsmiljö och arbetsförhållanden anpassade till människans förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Arbetsmiljöverket ger ut föreskrifter som bl.a. arbetsgivare och anställda måste följa. Föreskrifterna kompletteras med råd om hur man med olika lösningar kan uppnå kravnivån. Arbetsgivarna har enligt arbetsmiljölagstiftningen ansvaret för att arbetsmiljön är säker för arbetstagarna och måste också följa hälsoläget bland personalen.

För att skydda arbetstagare i arbetet finns bl.a. detaljerade föreskrifter om mikrobiologiska arbetsmiljörisker – smitta, toxinpåverkan, överkänslighet [6], som ska följas i tillämpliga delar också inom veterinärmedicinsk verksamhet. Där finns bl.a. krav på att arbetsgivaren eller den som driver verksamheten så långt det går ska ta reda på vilka smittämnen som förekommer och bedöma deras egenskaper och de risker som är förknippade med dem. Arbetsgivaren ska ha tillgång till den kompetens som behövs för att kunna göra denna riskbedömning. Vidare ska arbetsgivaren se till att arbetstagarna skyddas mot sådana risker. Arbetsgivaren ska även säkerställa att alla har tillräckliga kunskaper om de smittrisker som kan finnas på arbetsplatsen och att det finns hanterings- och skyddsinstruktioner. Arbetsgivaren måste också tillhandahålla bland annat desinfektionsmedel och den personliga skyddsutrustning (skyddshandskar, skyddskläder m.m.) som behövs för arbetet. Som arbetstagare måste man enligt arbetsmiljölagen [17] följa givna föreskrifter.

Jordbruksverket

Jordbruksverket är regeringens expertmyndighet på det jordbruks- och livsmedelspolitiska området och har ett samlat sektorsansvar för jordbruk och trädgård. Administrationen av EU:s jordbrukspolitik inom Sverige är en av verkets huvuduppgifter. Jordbruksverket ska också säkerställa ett gott djurhälsotillstånd hos husdjuren, förebygga spridning av och bekämpa smittsamma djursjukdomar och säkerställa ett gott djurskydd samt, för sin del av livsmedelskedjan, verka för säkra livsmedel och konsumenthänsyn.[25]

En god djurhälsa uppnås bl.a. genom att begränsa och förebygga spridningen av smittsamma djursjukdomar. Landets distriktsveterinärer utgör en betydande del av organisationen. Jordbruksverket har huvudansvaret att samordna arbetet med planering och andra beredskapsåtgärder för att förhindra svåra påfrestningar på samhället i fred inom jordbruks- och livsmedelsområdet. Om en sådan kris ändå uppstår arbetar verket för att minska dess konsekvenser. Inom Jordbruksverket är det Avdelningen för djurskydd och hälsa som ansvarar för djurhälso- och djurskyddsfrågorna.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen svarar för den statliga förvaltningen i länet och har bland annat en viktig roll att fylla för samordningen mellan kommunernas arbete med miljö och hälsa. Länsstyrelsen är också tillsynsvägledande myndighet för

kommunernas miljö nämnder inom bl.a. hälsoskydd och smittskydd inom miljöbalksområdet.

Länsstyrelsen har även ett samordnande uppdrag som inkluderar omvärldsbevakning med regional risk- och sårbarhetsanalys. I en krissituation ansvarar Länsstyrelsen för inriktning och samordning av länets civila beredskap och ska säkerställa att en enstämmig information ges till allmänheten.

Länsveterinären svarar för bl.a. djurskydd och allmänna veterinära frågor, distriktsveterinärorganisationen, andra praktiserande veterinärers verksamheter, samt ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar. Länsveterinären är tjänsteman på Länsstyrelsen och ingen egen myndighet.

Förutom i miljöbalken [4] finns relevanta regler i livsmedelslagen [27], lagen om provtagning på djur m.m. [12], epizootilagen (1999:657), K1 [29] och zoonoslagen (1999:658), K100 [30].

Miljönämnden

Kommunen har ett ansvar för alla människor som vistas inom kommunen och är skyldig att ha en eller flera nämnder som svarar för tillsynen enligt miljöbalken enligt förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken [31]. Denna nämnd kallas i detta dokument för miljönämnd. Kommunen ska avsätta resurser som är tillräckliga för tillsynen samt ha personal med tillräcklig kompetens för tillsynsarbetet [31].

Miljöbalken ska tillämpas så att människors hälsa och miljö skyddas mot skador och olägenheter. Bl.a. bör miljönämndens tillsynsarbete vara förebyggande mot olägenhet för människors hälsa. Miljönämnden ska även ägna särskild uppmärksamhet åt lokaler för förvaring av djur. Miljönämnden har en skyldighet att spåra och undanröja smittspridning av allvarlig smittsam sjukdom (t.ex. MRSA) från sällskapsdjur som innehas av privatperson och objekt om smittan kan föras över till människor. Miljönämnden har en skyldighet att utan dröjsmål underrätta smittskyddsläkaren om iakttagelser som kan vara av betydelse för smittskyddet för människor. [4]

Om Jordbruksverket vidtar åtgärder för att spåra smitta och undanröja risken för smittspridning vid misstanke om MRSA på sällskapsdjur (såväl som för djur vilka inte är sällskapsdjur) enligt lagen om provtagning på djur m.m. [12] kan miljöbalken [4] ändå komma att tillämpas, t.ex. avseende verksamhetens saneringsarbete.

Smittskyddsinstitutet, inklusive dess Stramaråd

Smittskyddsinstitutet (SMI) är en expertmyndighet som särskilt ska ”följa och analysera utvecklingen av smittsamma sjukdomar nationellt och internationellt samt analysera konsekvenserna av denna utveckling för samhället och den enskilde”

SMI ska enligt sin instruktion ”följa och analysera beteende- och omvärldsförändringar av betydelse för smittskyddet samt hur sådana förändringar påverkar förutsättningarna för smittskyddet i landet” och ”utvärdera effekterna av smittskyddsåtgärder inom hälso- och sjukvården och andra samhällssektorer” (SFS 2010:604) [32]. Smittskyddsinstitutets diagnostiska verksamhet omfattar idag huvudsakligen s.k. speciell diagnostik, d.v.s. diagnostik som

kräver speciella resurser (t.ex. säkerhetslaboratorier, elektronmikroskop) eller som är av så liten omfattning att det endast behövs ett laboratorium i landet. I de fall av MRSA-smitta som hitintills identifierats hos djur i Sverige har SMI stått för epidemiologisk diagnostik med s.k. *spa*-typning av isolaten. Samarbetet mellan Statens veterinärmedicinska anstalt och SMI har varit centralt för dessa utbrotsutredningar, inklusive erfarenheterna från humansidan avseende bl.a. metodval och vikten av enhetlig nomenklatur.

Stramarådet: Strategigruppen för rationell antibiotikaanvändning och minskad antibiotikaresistens (Strama), var under perioden 1 juli 2006 till 31 juni 2010 ett samverkansorgan med eget uppdrag från regeringen att verkade för sektorsövergripande samordning i frågor som rör förutsättningar att bevara möjligheten att effektivt använda antibiotika vid bakteriella infektioner hos människor och djur. Den 1 juli 2010 övergick Stramas uppdrag till SMI och ett Stramaråd installerades vid myndigheten med uppdrag att bistå Smittskyddsinstitutet

1. i frågor som rör rationell antibiotikaanvändning och minskad antibiotikaresistens, och
2. i arbetet med att främja ett tvärsektoriellt och lokalt förankrat arbetssätt där berörda myndigheter, landsting, kommuner och ideella organisationer ingår.

Lokala Stramagrupper

I alla landstingen finns en eller flera lokala Stramagrupper, oftast under ledning av smittskyddsläkaren. De lokala grupperna - som består av läkare från olika specialiteter, apotekare och i vissa grupper även sjuksköterskor - arbetar dels med lokal förankring och anpassning av nationella rekommendationer för behandling av vanliga infektionstillstånd, dels med återkoppling till forskrivare på enhetsnivå av lokalt framtagna data över det lokala resistensläget och antibiotikaförskrivning/förbrukning.

Smittskyddsläkare

En smittskyddsläkare ska utses av respektive landstings hälso- och sjukvårdsnämnd, eller motsvarande, men ska verka självständigt i frågor som rör myndighetsutövning. Smittskyddsläkaren ansvarar för planering, organisation och ledning av smittskyddsverksamheten och ingår tillika som en del av totalförsvaret med ett övergripande ansvar för respektive läns epidemiberedskap [1].

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen har genom smittskyddsmyndigheten ett övergripande ansvar för att befolkningen ges ett gott skydd mot smittsamma sjukdomar och myndigheten svarar för nationell samordning av de insatser mot smittspridning som bedrivs av många olika aktörer. Socialstyrelsen ska vidare initiera och samordna smittskyddsarbetet vid större utbrott som berör hela landet eller flera landsting. Myndigheten följer och vidareutvecklar även smittskyddsarbetet genom att ge ut bl.a. föreskrifter och allmänna råd, d.v.s. normgivning, rikt-

linjer om hur lagstiftningen ska tillämpas samt genom tillsyn över smittskyddet i landet, enligt smittskyddslagen.

Socialstyrelsen är tillsynsvägledande myndighet för frågor som rör hälso- och smittskydd under miljöbalken [4], såsom objektsburen smitta och smitta från sällskapsdjur ägda av privatperson.. Det innebär bland annat att myndigheten utarbetar föreskrifter och allmänna råd, ger riktvärden för olika typer av föroreningar och sammanställer kunskapsunderlag både för det egna tillsynsarbetet och för andra myndigheter. Socialstyrelsen stödjer kommuner, länsstyrelser och landsting i hälsoskyddsarbetet och följer upp och utvärderar tillämpningar och effekter av lagstiftningen.

Statens veterinärmedicinska anstalt med Strama VL

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) är en expertmyndighet under Jordbruksdepartementet specialiserad på djurs sjukdomar och smittämnen, samt hur de sprids – mellan djur, till människor och i miljön. MRSA är en zoonos och SVA har ett tydligt uppdrag som referenslaboratorium för zoonoser och zoonotiska smittämnen. Det åligger inte SVA något tillsynsansvar.

SVA ansvarar för övervakning av antibiotikaresistens. SVA har också i uppdrag att organisera Strama VL (veterinärmedicin och livsmedel). SVA har därigenom ett ansvar för att inom djur- och livsmedelsområdet verka för samordnade strategier och ta initiativ som syftar till att motverka antibiotikaresistens hos bakterier från djur samt livsmedel.

Till SVA finns ett zoonoscenter knutet, vilket koordineras av ett zoonosråd, som även är ett forum för att diskutera zoonosfrågor. I zoonosrådet ingår representanter från Statens veterinärmedicinska anstalt, Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Socialstyrelsen, Arbetsmiljöverket, Smittskyddsinstitutet, Smittskyddsläkarföreningen, Yrkesföreningen Miljö och Hälsa, samt länsstyrelserna som i rådet företräds av Länsveterinär-föreningen.

SVA har kompetens att konfirmera diagnosen MRSA och följer kontinuerligt den vetenskapliga utvecklingen avseende diagnostik, sjukdomskontroll samt strategier för att begränsa antibiotikaresistens. SVA har också en bred kompetens generellt vad det gäller infektionssjukdomar hos olika djurslag, inklusive häst, hund och katt. SVA kan därför ge råd och göra bedömningar i sakfrågor kring handläggningen av fall av MRSA hos djur. SVA har en viktig roll i samband med information och utbildning.

Referenser

1. Smittskyddslag (SFS 2004:168)
2. Meticilinresistent Staphylococcus aureus (MRSA) - Rekommendationer för bedömning av bärarskap och smittrisk, Socialstyrelsen juni 2010, artikelnummer 2010-6-19.
3. Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2002:16), K4 om anmälningspliktiga djursjukdomar
4. Miljöbalken (SFS 1998:808)
5. Socialstyrelsen föreskrifter (SOSFS 2007:19) om basal hygien inom hälso- och sjukvården
6. Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2005:1) om mikrobiologiska arbetsmiljörisiker – smitta, toxinpåverkan, överkänslighet
7. Förordningen med allmän veterinärinstruktion (1971:810)
8. Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2003:71), K112 om förebyggande åtgärder avseende zoonoser
9. Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2009:84), D9 om läkemedel och läkemedelsanvändning
10. Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2009:2) om arbetsplatsens utformning
11. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2010:45), L17 om träning och tävling med djur
12. Lag (SFS 2006:806), K 10 om provtagning på djur, m.m.
13. Försäkringskassans Vägledning 2003:4 Version 8 om Ersättning enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring
14. Svenska Travsportens Centralförbund och Ridsportsförbundets smittskyddsregler avseende bl.a. MRSA:
<http://www3.ridsport.se/Tavling/Vill-du-borja-tavla/Smittinfo/> och
<http://www.travsport.se/appImage/smittskyddseptember.pdf>
15. Förordning (SFS 2007:825) med länsstyrelseinstruktion
16. Förordningen (SFS 2006:815), K11 om provtagning på djur m.m
17. Arbetsmiljölagen (SFS 1977:1160)
18. Arbetsmiljöförordningen (SFS 1977:1166)
19. MRSA hos personal inom vård och omsorg Ett kunskapsunderlag, Socialstyrelsen juni 2007, artikelnummer 2007-123-18
20. Rekommendationer för handläggning av personal inom vård och omsorg avseende MRSA, Socialstyrelsen juni 2007, artikelnummer 2007-130-5
21. Förordning (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskydd (FASP)
22. Lag (SFS 2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård
23. Förordning (SFS 2009:1386) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård
24. Patientsäkerhetslagen (SFS 2010:659)
25. Förordning (SFS 2009:1464) med instruktion för Statens Jordbruksverk
26. Djurskyddslag (SFS 1988:534)
27. Livsmedelslag (SFS 2006:804)

28. Förordningen (SFS 1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd
29. Epizootilag (SFS 1999:657)
30. Zoonoslag (SFS 1999:658)
31. Förordningen (SFS 1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken
32. Förordningen SFS 2010:604 med instruktion för Smittskyddsinstitutet
33. Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2001:3) om användning av personlig skyddsutrustning

Litteraturlista

1. Assessment of the Public Health significance of meticillin resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA) in animals and foods. Scientific Opinion of the Panel on Biological Hazards. (Question No EFSA-Q-2008-300). The EFSA Journal (2009) 993, 1-73
<http://www.efsa.europa.eu/en/scdocs/scdoc/993.htm>
2. Proposal for common Nordic epidemiological terms and definitions for meticillin-resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA), Robert Skov et al., Scand. J. of Inf. Dis. 2008;40:495-502
3. Reflection paper on MRSA in food producing and companion animals and in the European Union: Epidemiology and control options for human and animal health. 2009, EMEA/CVMP/SAGAM/68290/2009
http://www.ema.europa.eu/docs/en_GB/document_library/Scientific_guideline/2009/10/WC500004311.pdf
4. Joint scientific report of ECDC, EFSA and EMEA on meticillin resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA) in livestock, companion animals and foods. 2009, (EFSA Scientific Report (2009) 301, 1-10) and EMEA/CVMP/SAGAM/62464/2009
http://www.ema.europa.eu/docs/en_GB/document_library/Report/2009/10/WC500004306.pdf
5. Assessment of the Public Health significance of meticillin resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA) in animals and foods. Scientific Opinion of the Panel on Biological Hazards. (Question No EFSA-Q-2008-300). The EFSA Journal (2009) 993, 1-73.
<http://www.efsa.europa.eu/en/scdocs/scdoc/993.htm>
6. Regelsamling för byggande, BBR 2008. Boverket juni 2008

Webbplatser

Arbetsmiljöverket: www.av.se

Jordbruksverket: www.sjv.se (författningar)

Statens Veterinärmedicinska Anstalt: www.sva.se

Smittskyddsinstitutet: www.smittskyddsinstitutet.se

Socialstyrelsen:

www.socialstyrelsen.se/smittskydd

www.socialstyrelsen.se/halsoskydd

Strama: www.strama.se

Bilaga 1 Lagstödtext i urval

Arbetsmiljölagens regler och tillsynsansvar

Arbetsmiljölagen (1977:1160) 3 kap. [17] fastställer fördelningen av skyldigheter för arbetsmiljön mellan arbetsgivare och andra aktörer.

3 kap. 2 §: Arbetsgivaren ska vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagaren utsätts för ohälsa eller olycksfall.

3 kap. 3 §: Arbetstagare ska medverka i arbetsmiljöarbetet och delta i genomförande av de åtgärder som behövs för att åstadkomma en god arbetsmiljö. Han följa givna föreskrifter samt använda de skyddsanordningar och iaktta den försiktighet i övrigt som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall.

AVs föreskrifter (AFS 2005:1) om mikrobiologiska arbetsmiljörisker – smitta, toxinpåverkan, överkänslighet [6] kan sammanfattas:

- Arbetsgivaren ska identifiera och bedöma risker för ohälsa och olycksfall som kan orsakas av smittämnen (4 §) och sedan vidta förebyggande åtgärder enligt en åtgärdsstrappa. (6 §)
- Lokaler, inredning och utrustning ska vara utformade så att risker förenade med smittämnen undviks, spridning begränsas och behövlig dekontamination underlättas. (8 §)
- Kontroll och underhåll ska utföras i den omfattning och med de metoder som behövs för att smittämnen inte ska orsaka ohälsa eller olycksfall. (9 §)
- Dekontaminering ska utföras så tidigt som möjligt och i den omfattning som behövs. (10 §)
- Hantering och överlämnande av avfall ska ske enligt på förhand uppgjorda rutiner. Den som transporterar ska i förväg få nödvändig information. (11 §)
- God personlig hygien ska iakttagas för att undvika att exponering för smittämnen orsakar ohälsa. Vid arbete som medför smittrisk ska handtvättanordning och desinfektionsmedel för huden finnas i omedelbar anslutning till arbetsområdet. (12 §)
- Personlig skyddsutrustning (skyddskläder, skyddshandskar och annan lämpligt personlig skyddsutrustning) ska användas när det behövs. (13 §)
- Arbetsledare och arbetstagare ska ha lämplig utbildning och tillräckliga kunskaper om de smittämnen som kan förekomma i verksamheten. Dessutom information och riskerna och hur man ska undvika dem. (14 §)
- Skriftliga hanterings- och skyddsinstruktioner ska finnas när det behövs för att förebygga ohälsa eller olycksfall. De ska alltid innehålla de åtgärder som behövs vid oönskade händelser. (15 §)
- Arbetstagare ska snarast till arbetsledningen rapportera dels oönskade händelser, dels ohälsa som kan ha samband med de smittämnen som förekommer på arbetsplatsen. Arbetsgivare ska ha rutiner för löpande dokumentation av dem, åtgärder för att begränsa följderna av dem, samverka med arbetstagarna för att utreda orsakerna och för åtgärder för att undvika att händelserna upprepas. Åtgärderna ska övas regelbundet. (16 §)
- Arbetsgivaren ska vid behov och utan kostnad för arbetstagarna erbjuda medicinska förebyggande åtgärder och kontroller om arbetstagarna kan ha utsatts för eller riskerar att utsättas för skadlig exponering för smittämnen. (17 §)

- God vårdhygienisk arbetsmiljöpraxis ska i veterinärmedicinsk verksamhet i tillämpliga delar följas liksom god mikrobiologisk praxis på laboratorier. (22 § och bilaga 3 A och 3 B)

Andra föreskrifter från Arbetsmiljöverket, t.ex. AFS 2009:2 om arbetsplatsens utformning [10] och AFS 2001:3 om användning av personlig skyddsutrustning [32], ska också följas.

Lagstöd i miljöbalken för handläggning vid MRSA hos djur

Miljöbalken [4]

9 kap 3 §: Med olägenhet för människors hälsa avses en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

9 kap. 14 §: Kommunen skall utan dröjsmål underrätta smittskyddsläkaren om iakttagelser som kan vara av betydelse för smittskyddet för människor.

9 kap. 15 §: Vid misstanke om att ett sällskapsdjur som innehas av en privatperson eller ett objekt bär på en allvarlig smittsam sjukdom som kan föras över till människor, skall kommunen omedelbart vidta de åtgärder som behövs för att spåra smittan och undanröja risken för smittspridning. Om de är nödvändigt för att hindra smittspridning av sjukdomen får kommunen låta förstöra föremål av personlig natur och låta avliva sällskapsdjur som innehas av privatpersoner. Den som har drabbats av ett beslut enligt första stycket andra meningen har rätt till skäligen ersättning av kommunen. Första och andra styckena gäller inte om åtgärder vidtagits enligt livsmedelslagen (2006:804), lagen (2006:806) om provtagning på djur, m.m., epizootilagen (1999:657) eller zoonoslagen (1999:658).

26 kap 6 § Tillsynsmyndigheter skall samarbeta med varandra

26 kap 9 § En tillsynsmyndighet får meddela de föreläggande och förbud som behövs i ett enskilt fall för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska efterlevas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas...

26 kap 14 § Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd 45 § [27]
Kommunen skall utöver vad som framgår av förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken ägna särskild uppmärksamhet åt följande byggnader, lokaler och anläggningar;.....7. lokaler för förvaring av djur.

Lagstöd enligt Smittskyddslagen (2004:168)

Samhällets smittskydd ska tillgodose befolkningens behov av skydd mot spridningen av smittsamma sjukdomar (1:1). Med smittsamma sjukdomar avses i smittskyddslagen alla sjukdomar som kan överföras till eller mellan människor och som kan innebära mer än ett ringa hot mot människors hälsa. I smittskyddsläkarens uppgifter ingår bland annat (6:1) att

- ge råd och upplysningar om smittskyddsåtgärder för grupper som är särskilt utsatta för smittrisk

- se till att förebyggande åtgärder vidtas

- följa upp anmälningar om inträffade sjukdomsfall och se till att behövliga åtgärder vidtas för att finna smittkälla och personer som kan ha utsatts för smittrisk

En läkare som misstänker eller konstaterar att en undersökt patient har MRSA ska smittspåra patienten om vem eller vad som kan ha överfört smittan och om andra personer kan ha smittats (3:4).

Den som misstänker att hon/han bär på en allmänfarlig sjukdom (t.ex. MRSA) eller annan smittspårningspliktig sjukdom är skyldig söka läkare för provtagning (3:1). Smittskyddsläkaren ska skyndsamt underrätta de myndigheter eller den kommun, som ansvarar för att smittskyddsåtgärder vidtas mot djur eller objekt som sprider eller misstänks sprida smittsam sjukdom, om iakttagelser som är av betydelse för det objektinriktade smittskyddet. (6:7).
Undersökning, vård och behandling är kostnadsfri för patienten i samband med allmänfarlig sjukdom (7 Kap. Ersättning)

Veterinära lagstiftningen, lagstöd för handläggning av MRSA

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2002:16), K4, om anmälningspliktiga djursjukdomar

MRSA är anmälningspliktig sjukdom hos alla djurslag.

Veterinär på det lab. som konstaterat fallet anmäler till Jordbruksverket och länsveterinären.

Då prover sänds utomlands för analys är den veterinär som är ansvarig för provtagningen att anmäla fallet.

Lagen (2006:806), K10 och Förordningen (2006:815), K11, om provtagning på djur, m.m. ger Jordbruksverket möjlighet att kartlägga och kontrollera smittsamma djursjukdomar och långtgående möjligheter till åtgärder för att förebygga och hindra spridning av smittsamma djursjukdomar. Lagen gäller även vid förekomst av smittämnen hos djur.

Jordbruksverket får meddela föreskrifter eller fatta beslut i enskilda fall om:

- provtagning och undersökning,
- avlivning av djur,
- isolering av djur,
- begränsningar eller andra villkor när det gäller hanteringen av djur eller produkter av djur och andra varor eller när det gäller kontakter mellan djur och människor.

Jordbruksverket får överlåta åt länsstyrelserna att utöva offentlig kontroll över efterlevnaden av lagen (2006:806) om provtagning på djur, m.m., av de föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen samt de beslut som har meddelats med stöd av EG-bestämmelserna.

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2003:71), K112, om förebyggande åtgärder avseende zoonoser reglerar yrkesmässig djurhållning på anläggningar med och utan besöksverksamhet.

Lagen (2009:302), C1, och Förordningen (2009:1386), C2, om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård reglerar vem som får arbeta med hälsovård på djur och innebär tydliga regler om vilka kunskaper djurhälsopersonal ska ha och vem som ska ha ansvaret vid behandlingar. De behörighetsreglerade yrkeskategorierna har fått ett tydligt eget ansvar för de behandlingar som man utför.

Tillsynsansvaret över djurhälsoverksamheten fördelas så att länsstyrelserna utövar tillsynen och Jordbruksverket samordnar och ger stöd, råd och vägledning till länsstyrelserna. Tillsynsmyndigheterna ges tydliga sanktionsmöjligheter vid överträdelse av den lagen.

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2009:84), D9, om läkemedel och läkemedelsanvändning

användning av läkemedel ska ske med återhållsamhet och enbart då behov föreligger samt vid val och dosering av läkemedel bl.a. ska beaktas risken för uppkomst av resistens mot antihelmintika och antibiotika samt risken för andra negativa sidoeffekter.

Bilaga 2 Vad är ett sällskapsdjur enligt miljöbalken

I propositionen till nuvarande smittskyddslag (2003/04:30, sid. 154) finns ett resonemang om varför regler om objektburen smitta och sällskapsdjur förs över till miljöbalken.

”Sällskapsdjur som innehas av privatpersoner hör nära samman med den enskilde och dennes bostad och det är därför naturligt att se sådana djur som en personlig egendom som bör omfattas av hälsoskyddsbestämmelserna i miljöbalken.”

Det finns ingen egentlig definition av vad som är sällskapsdjur i miljöbalkens mening, men i Regeringsrättens mål nr 3603-1986 diskuteras betydelsen av begreppet sällskapsdjur. Målet gällde tillstånd att hålla fjäderfå som sällskapsdjur. Hönsen skulle hållas i ett uthus på fastigheten och med tillgång till särskilt hägnat område. Djurhållningen gav inget ekonomiskt utbyte och betraktades av länsstyrelsen som hobbyverksamhet.

Regeringsrätten fann att

”innebörden av ordet sällskapsdjur får bestämmas huvudsakligen på grundval av det allmänna språkbruket och med beaktande av syftet med bestämmelserna om möjlighet för kommunen att införa tillståndsplikt⁶. Som sällskapsdjur bör endast sådana djur anses som hålls i ägarens omedelbara närhet och under hans direkta tillsyn. I fråga om fjäderfå innebär det att ordet sällskapsdjur får anses innefatta endast burfåglar, d.v.s. sådana fåglar som hålls i bur i ägarens bostad eller under liknande förhållanden. Höns som hålls i hönshus med inhägnad ska inte anses som sällskapsdjur även om hönshuset är beläget på ägarens villatomt.”

Hund och katt ägd av privatperson

Hund och katt som ägs av en privatperson och som hålls i bostaden är sällskapsdjur i miljöbalkens mening. Även hund i hundkoja på gården ses som ett sällskapsdjur, så länge hunden ägs av en privatperson.

Om en privatperson har ett sällskapsdjur med känd MRSA är det ägarens skyldighet att försäkra sig om att djuret inte riskerar att sprida smitta till omgivningen.

I miljöbalkens tillsynskapitel (26:6) slås fast att tillsynsmyndigheter ska samarbeta med varandra. Det är därför angeläget att miljönämnden, ägaren, smittskyddsläkaren och länsveterinären tillsammans gör en bedömning av risken för smittspridning. Det kan t.ex. innebära att djuret hålls isolerat tills

⁶ Sådan tillståndsplikt finns nu i förordningen (§ 39, SFS 1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

provtagning visar att det inte längre är smittat. Miljönämnden kan förelägga privatpersonen som äger det smittade sällskapsdjuret att vidta åtgärder för att hindra smittspridning till människor. Om det bedöms vara nödvändig kan nämnden även besluta att låta avliva sällskapsdjur. Det ska endas göras om det är rimligt och nödvändigt. 9 kap. 15 §, miljöbalken). Om miljönämnden fattat ett beslut om avlivning utgår skälig ersättning enligt 15 § miljöbalken.

Häst samt hund och katt i verksamhet

I miljöbalken är definitionen för ett sällskapsdjur, ett djur som hålls av privatpersoner och som hör nära samman med den enskilde och dennes bostad och som inte hålls för yrkesmässig verksamhet. Det betyder att hund eller katt som finns i en yrkesmässig verksamhet, t.ex. en zoobutik, inte är att betrakta som ett sällskapsdjur. Hästar betraktas inte som sällskapsdjur oavsett hur de hålls och häst som bor i ett stall nära ägarens bostad betraktas alltså inte som sällskapsdjur enligt miljöbalken.

Miljönämnden bör samarbeta med länsveterinären om kommunen har ett fall av MRSA hos häst. Kommunen har inget ansvar för smittåtgärder riktade mot hästen, men det kan finnas utrustning, d.v.s. objekt, som kan sprida MRSA till människan och därmed omfattas av miljöbalkens regelverk.

Enligt 39 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd [27] kan kommunen föreskriva att bl.a. häst inte får hållas inom område med detaljplan eller områdesbestämmelser utan särskilt tillstånd.